

Т.Г. Шевченко
(1814-1861)

Палітра Шевченкової душі

Шевченко - художник

Віртуальна виставка автопортретів Тараса Шевченка

Тарас Григорович Шевченко -- український поет, художник, мислитель, культурно-освітній, громадський та політичний діяч, академік Імператорської академії мистецтв (1860), член Кирило-Мефодієвського братства, автор славнозвісного «Кобзаря», що ознаменував новий етап в історії української мови і літератури, підручника «Буквар» («Буквар Південноруський») для навчання в недільних школах України.

Список рекомендованих статей для учителів та вихователів закладів загальної середньої освіти, присвячених відзначенню роковин Т.Г. Шевченка (уроки, проекти, виховні заходи, літературні вечори та ін.)

1. Дмитрук І.В. Тарас Шевченко й сучасне покоління : виховний захід / І.В. Дмитрук // Вивчаємо українську мову та літературу .- 2017 .- № 6 .- С. 33-37
2. Байло Л., Ковальчук Н. Я любила Шевченка : сценарій виховного заходу для учнів 9-11 класів / Л. Байло, Н. Ковальчук // Українська мова і література в школах України .- 2017 .- № 2 .- С. 50-53
3. Шевченківські дні в початковій школі : матеріали тематичного тижня // Початкова освіта .- 2017 .- № 3 .- С. 15-39
4. Дробот Н. Автопортрети Шевченка : інтегрований дослідно-пошуковий проект / Н. Дробот // Українська мова та література .- 2017 .- № 5-6 .- С. 64-74
5. Віжічаніна Л., Залуцька З. "Шевченківський стартинейджер" : сценарій позакласного заходу для 8-10 класів / Л. Віжічаніна, З. Залуцька // Дивослово .- 2017 .- № 3 .- С. 29-32
6. Гончарук В. Образ Богородиці в поемі "Марія" тараса Шевченка / В. Гончарук // Дивослово .- 2017 .- № 3 .- С. 42-45
7. Овчарова Л. Кирило-Мефодієвське товариство. Т. Шевченко в національному відродженні : урок / Л. Овчарова // Історія в рідній школі .- 2017 .- № 3 .- С. 19-22
8. Рижук Л. Шевченкові автопортрети - то наша святиня. Вони розповідають через віки : літературний вечір, присвячений пам'яті Великого Кобзаря / Л. Рижук // Українська мова і література в школах України .- 2017 .- № 3 .- С. 53-58
9. Кульчицька Т.В. "Тарас Шевченко - геній пензля та пера" : літературна композиція / Т.В. Кульчицька // Шкільний бібліотекар .- 2017 .- № 3 .- С. 24-26
10. Пшінка Н.М. Образотворчість Тараса Шевченка в освітньому просторі України / Н.М. Пшінка // Мистецтво та освіта .- 2017 .- № 1 .- С. 37-42
11. Безручко О. Тарас Шевченко : "Книги для мене, як хліб насущний" : урок про роль книги в житті письменників / О. Безручко // Шкільна бібліотека. Плюс .- 2017 .- № 7-8 .- С. 16-19
12. Дашко М., Біла О. Тарас Шевченко та український національний рух : практичне заняття для учнів 9-го класу / М. Дашко, О. Біла // Сучасна школа України .- 2017 .- № 10 .- С. 35-44
13. Маценко Ж. Духовність : невідомі погляди найвідоміших постатей. Тарас Шевченко та Іван Франко / Ж. Маценко // Психолог .- 2017 .- № 21-22 .- С. 18-19
14. Гучек Т. Чи потрібен українцям канонізований образ Тараса Шевченка? / Т. Гучек // Українська мова і література в школах України .- 2017 .- № 11 .- С. 44-45
15. Короткіх Л.В. Життя і творчість Т.Г. Шевченка : година спілкування до дня народження Великого Кобзаря / Л.В. Короткіх // Вихователю ГПД. Усе для роботи .- 2018 .- № 2 .- С. 12-14
16. Міненко Т.П. Вшановуємо пам'ять Тараса Шевченка : виховний захід / Т.П. Міненко // Шкільна

бібліотека .- 2018 .- № 2 .- С. 3-5

17.Рижук Л.О. Тема жіночої долі у творчості Т. Шевченка : за поемою "Катерина", 9 клас / Л.О. Рижук // Вивчаємо українську мову та літературу .- 2018 .- № 6 .- С. 28-30

18.Дячок М. Тарас Шевченко і Біблія. "Ісаїя. Глава 35" (Подражаніє) : 9 клас / М. Дячок // Вивчаємо українську мову та літературу .- 2018 .- № 6 .- С. 31-33

19.Нестеренко С. Метод проектів як оптимальний важіль впливу на актуалізацію етнокультурної компетентності й громадянське виховання учнів під час вивчення творчості Тараса Шевченка у 9 класі / С. Нестеренко // Українська мова і література в школах України .- 2018 .- № 2 .- С. 38-43

20.Коляда І. Шевченко - лібретист : маловідома сторінка біографії Кобзаря / І. Коляда // Історія України .- 2018 .- № 5 .- С. 7-12

21.Ходацька О. Тарас Шевченко - геній і людина : нове прочитання творів Кобзаря / О. Ходацька // Українська мова і література в школах України .- 2018 .- № 4 .- С. 48-51

22.Попіль Л. Як ми знаємо творчість Шевченка : інтелектуальна гра / Л. Попіль // Шкільний світ .- 2018 .- № 11 .- С. 15

23.Бабакіна І.В. Вивчення мистецької спадщини Т.Г. Шевченка на уроках трудового навчання як засіб естетичних компетентностей учнів / І.В. Бабакіна // Трудове навчання в школі .- 2019 .- № 1-2 .- С. 22-25

24.Лемешко Н. Велетні української педагогічної думки (Шевченко, Федькович, Сухомлинський, Вашенко, Грінченко та ін.) : тематичні блоки вікторин / Н. Лемешко // Українська мова та література .- 2019 .- № 1 .- С. 47-89

25.Власик Н., Вдовенко О. Патріотичні мотиви у творчості Т. Шевченка : план-конспект інтегрованого уроку української літератури а музичного мистецтва. 6-й клас / Н. Власик, О. Вдовенко // Шкільний світ .- 2019 .- № 3 .- С. Вкладка

26.Нагорна Л.Г. Пейзажна лірика. Тарас Шевченко : інтегрований урок літературного читання та музичного мистецтва в 4 класі / Л.Г. Нагорна // Початкове навчання та виховання .- 2019 .- № 4-5 .- С. 71-74

Знайомство з автопортретами Великого Кобзаря

Перший автопортрет Тараса Шевченка

Найранніший із тепер відомих автопортретів (полотно, олія, 43 × 45, в овалі, Національний музей Тараса Шевченка) виконано на початку 1840 року в Петербурзі. Це одна з перших спроб Шевченка малювати олійними фарбами. У творі — романтично піднесений образ молодого художника-поета. В манері виконання — в легких лесируваннях, що подекуди поєднуються з корпусним накладанням фарб, у витонченому малюнку, в довершеному пластичному моделюванні, в колориті, побудованому на синьо-зелених тонах із вкрапленням червоних, а головне — в романтичному забарвленні образу — виразно відчувається вплив Карла Брюллова. Твір не завершено.

Автопортрети періоду «трьох літ» Автопортрет, написаний в Яготині

Автопортрет (папір, туш, перо, 22.7 × 18.4, приватна збірка, Москва), нарисований в Яготині 23 — 26 вересня 1843 і подарований Варварі Рєпніній разом з рукописом поеми «Тризна», зображує Шевченка за роботою. Тут виразно передано уважне сприйняття молодим художником навколишнього життя. Портрет виконано вільним, упевненим штрихом, близьким до манери рисування голкою на міді.

Автопортрет зі свічкою

За малюнком, виконаним 1845, що його Шевченко відшукав (де — тепер невідомо), аж у травні 1860 він створив автопортрет зі свічкою (папір, офорт, акватина, 16.4 × 13), в якому майстерно передав ефект освітлення — боротьбу світла з темрявою, внаслідок чого твір набув символічного звучання. В цьому автопортреті привертає увагу різноманітність застосованих технічних прийомів. Густим плетивом різної сили штрихів, підкреслених і об'єднаних шаром акватини, художник показав як морок відступає перед переможною силою світла. Обличчя модельовано прозорими перехресними штрихами, а вбрання зображено сіткою паралельних ліній, що імітують манери класичної гравюри різцем.

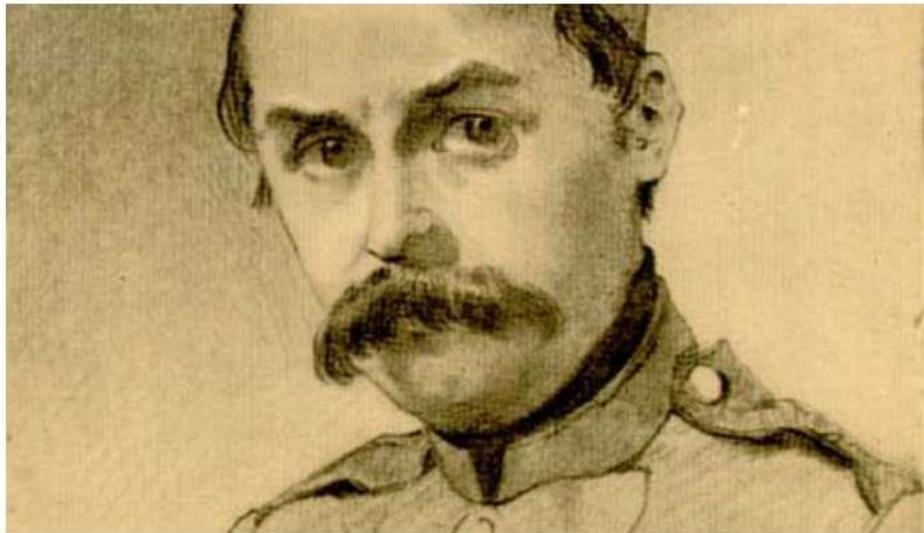
Автопортрети періоду заслання

*Перший автопортрет періоду заслання
Автопортрет 1848 року*

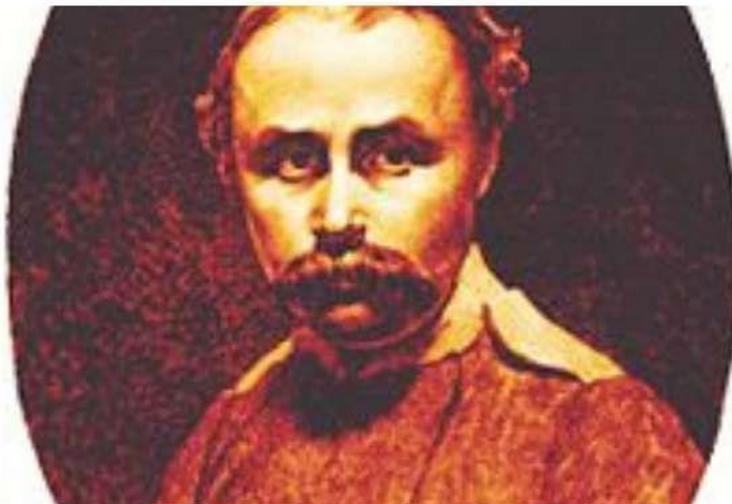
Перший автопортрет (папір, олія, 12.7 × 9.9, Державний Музей Тараса Шевченка), порушивши царську заборону писати і малювати, він намалював між 23 червня і 11 грудня 1847 в Орській фортеці, як тільки туди прибув, і 11 грудня 1847 надіслав А. Лизогубові. Це портрет поета в солдатському мундирі і кашкеті-безкозирці. Тяжкі муки вже наклали відбиток на обличчя Шевченка, на якому вражають широко-широко розкриті, сповнені скорботи очі.

Автопортрет, написаний під час Аральської експедиції

З автопортретів, виконаних під час перебування в Аральській експедиції (1848—1849), до нас дійшов лише один (папір, сепія, 15.6 × 12.9, Львівський музей українського мистецтва), що його художник незабаром подарував А. Венгжиновському в Оренбурзі. Тарас Шевченко зобразив себе у вбранні, яке носив в експедиції, — звичайному цивільному пальті і світлому кашкеті з великим козирком, на обличчі — сліди втоми від нелегких мандрів.

Автопортрет, написаний під час Аральської експедиції

До цього твору близькі три портрети (полотно, олія, закомпонований в овалі, відтворений у книжці «Тарас Шевченко як маляр», Львів-Москва, 1914, де тепер цей портрет — невідомо; полотно, олія, 24.5 × 19.8, Державний Музей Тараса Шевченка; полотно, олія, 26.2 × 21.4 Державний Музей Тараса Шевченка), які щодо авторства потребують додаткового дослідження: досі не встановлено, чи це Шевченкові автопортрети, чи копії або варіанти, виконані іншими художниками. Доля намальованого під час Аральської експедиції автопортрета, надісланого Варварі Рєпніній 14 листопада 1849, через три тижні після повернення з Оренбурга, невідома.

Автопортрети, виконані в Оренбурзі

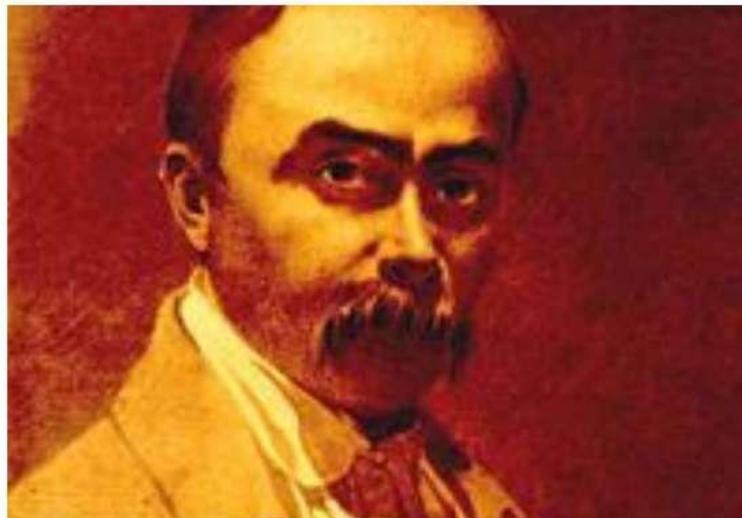
Із часів перебування Шевченка в Оренбурзі збереглися два автопортрети. Один із них (папір, сепія, білило, 24.3 × 18.1, Державний Музей Тараса Шевченка) виконано не пізніше 29 грудня 1849 і подаровано Лазаревському. Шевченко зобразив себе в цивільному одязі — у світлій куртці, з-під якої видно комір білої сорочки. На обличчі відчувається душевний спокій. У тому, що поет зобразив себе так, певно, мало значення те, що в цей час він жив не в жакливих умовах солдатської казарми, а на приватній квартирі, серед друзів і мав змогу малювати.

Автопортрети, написані в Новопетровському укріпленні *Автопортрет 1851 року*

Та незабаром, після арешту за порушення царської заборони і майже піврічного слідства, його заслано до Новопетровського укріплення. Тут Шевченко створив нові автопортрети — вражаючої сили художні документи про сім років нелюдських фізичних і моральних мук, але — всупереч усьому — й натхненної, подвижницької, героїчної творчої праці. До цих років належить низка сюжетних, жанрових малюнків, у які художник ввів автопортрети. Під час експедиції до Каратау він виконав малюнок «Шевченко серед товаришів», на якому зобразив себе за малюванням разом із Б. Залеським і Л. Турно. Його зображення тут близьке до автопортрета (тонкий брістольський картон, італійська олія, білило, Державний Музей Тараса Шевченка), створеного в липні-серпні 1851 й подарованого Б. Залеському (який згодом технікою офорта виконав копію з нього).

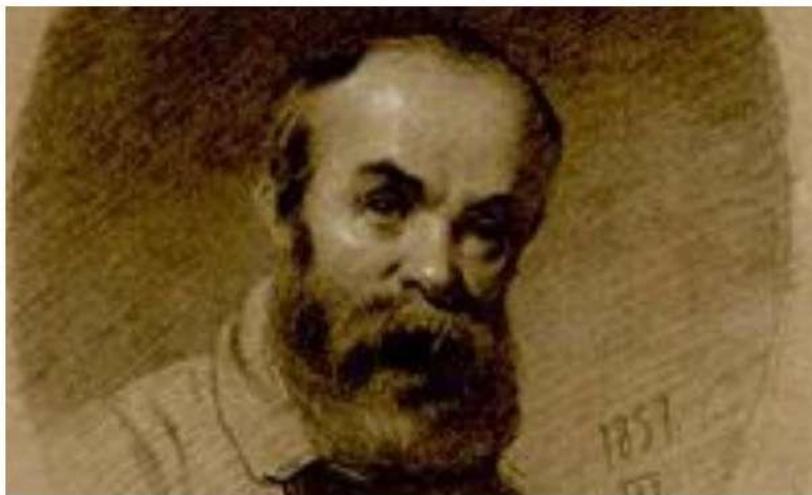
Фоторепродукція автопортрету, подарованого Кухаренкові

У Новопетровському укріпленні Шевченко намалював також два автопортрети, один з яких 3 листопада 1854 передав з М. Семеновим у дарунок О. Бодянському, а другий надіслав 22 квітня 1857 Я. Кухаренкові. Обидва твори не збереглися. На першому, як можна твердити на підставі листа до О. Бодянського, художник зобразив себе в цивільному вбранні. Другий — відомий з фоторепродукції, що зберігалася в архіві Олени Пчілки (тепер в інституті літератури імені Т. Г. Шевченка АН УРСР). Його намальовано сепією; як можна судити з того, що Шевченко так само зобразив себе тут у цивільному одязі, цей портрет виконано 1853-1854.

Автопортрети останніх років життя

Один з автопортретів, виконаних у Нижньому Новгороді

Повертаючись із заслання, у Нижньому Новгороді, Шевченко намалював ще два автопортрети. Перший (тонкий папір, італійський білий олівець, 31.4 × 24.6, Державний Музей Тараса Шевченка), виконаний не пізніше 28 листопада 1857, автор подарував М. С. Щепкіну.

Автопортрети, виконані в Петербурзі

Автопортрет у темному костюмі

Більшість автопортретів, створених у Петербурзі в останні роки життя, Шевченко виконав технікою офорта. Працюючи над ними, він часто користувався фотографіями.

Перший автопортрет — у темному костюмі (папір, офорт, 16.4 × 12.3, створений за фотографією кінця 1850-их рр.) — виконано не пізніше 14 березня 1860. З цього твору збереглися також відбитки третього стану (16.1 × 12.5), де фон вкрито тонким шаром акватини. Автопортрет пройнятий глибоким ліризмом. Виражає вираз очей, якого раніше в автопортретах Шевченка не було: в них і сум, і ніжність, і тепле співчуття. Це — вираз «ласкавий, майже ніжний», який помітив в очах художника І. Тургенєв.

Автопортрет у світлому костюмі

За фотографією, яку зробив 1859 у Києві І. Гудовський, 1860 виконано автопортрет у світлому костюмі (папір, офорт, 16.5 × 12.5). Тут на обличчі Шевченка помітні сліди тяжкої недуги, яка підточувала і без того надламане засланням здоров'я поета. У цьому ж творі відбився також пригнічений стан Шевченка, у якому він повернувся в Петербург після арешту на Україну влітку 1859.

Автопортрет у шапці й кожусі

Якщо кожен із розглянутих автопортретів Тараса Шевченка розкриває певну грань образу художника, передає той чи інший душевний стан, то останній з цієї групи автопортретів — у шапці й кожусі (папір, офорт, 22.8 × 16.8), створений не пізніше 4 грудня 1860 за фотографією А. Деньєра, зробленої 1859, дає узагальнений образ портретованого. Твір вражає глибиною і цілісністю характеристики. Недаремно сучасники поета (К. Юнге та інші) вважали його найвдалішим і найбільш схожим з усіх прижиттєвих зображень Шевченка, і він був здобув найбільшу популярність.

Останній автопортрет Тараса Шевченка

Останній автопортрет (полотно, олія, 59 × 49, в овалі, Державний музей Тараса Григоровича Шевченка), виконаний 1 лютого 1861, відтворює образ безнадійно хворого художника. Густий морок, з якого виступає освітлене тим же контрастним бічним світлом обличчя Шевченка, посилює трагізм твору.

Підготовлено за матеріалами сайту:

<https://svitppt.com.ua/ukrainska-literatura/avtoportreti-tarasa-shevchenka.html>

Бібліотека ОІППО

2026 р. Березень